

AgriSafetyNet

Agricultural Safety Through Lifelong Learning

2019-1-SK01-KA202-060645

Moduł 6

UNIA EUROPEJSKA I USTAWODAWSTWO KRAJOWE

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Moduł 6: Unia Europejska i ustawodawstwo krajowe

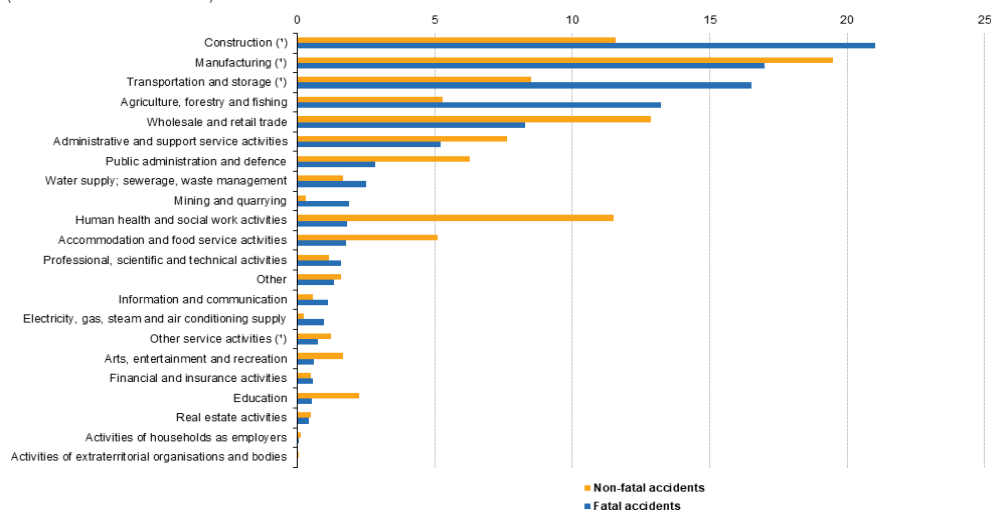
1. Prawodawstwo w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy w rolnictwie w Unii Europejskiej

1.1 Wprowadzenie: wypadki w sektorze rolnictwa, leśnictwa i rybołówstwa

Rolnictwo, leśnictwo i rybołówstwo to sektor o **czwartej największej liczbie wypadków** po budownictwie (21%), przemyśle (17%) oraz transporcie i magazynowaniu (16,5%). Według danych Eurostatu, na poziomie UE, 13,2% wypadków śmiertelnych przy pracy zdarza się w sektorach rolnictwa, leśnictwa i rybołówstwa.

W przewodniku "Ochrona zdrowia i bezpieczeństwo pracowników w rolnictwie, hodowli bydła, ogrodnictwie i leśnictwie" (2017) przedstawiono najczęstsze przyczyny zgonów w tym sektorze (w kolejności według ważności): wypadki transportowe (przejechanie lub przewrócenie się pojazdu), upadki z wysokości (z drzew, dachów), uderzenia przez spadające lub poruszające się przedmioty (maszyny, budynki, bele, pnie drzew), utonięcie (w zbiornikach wodnych, cysternach na gnojowicę, silosach na ziarno), manipulowanie inwentarzem żywym (zaatakowanym lub zmiądzłym przez zwierzęta, choroby odzwierzęce), kontakt z maszynami (niestrzeżone części ruchome), porwania (pod zawalonymi konstrukcjami), elektryczność (porażenia prądem).

Fatal and non-fatal accidents at work, by NACE Section, EU-28, 2015
(% of fatal and non-fatal accidents)

Note: non-fatal (serious) accidents reported in the framework of ESAW are accidents that imply at least four full calendar days of absence from work.
(*) Fatal accidents: estimate.
Source: Eurostat (online data codes: hsw_n2_01 and hsw_n2_02)

eurostat

Rysunek 1 Wypadki przy pracy ze skutkiem śmiertelnym i bez skutku śmiertelnego, według sekcji NACE, UE-28, 2015 r., Eurostat.

1.2. Europejskie prawodawstwo i inicjatywy w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy

I. Wprowadzenie

Bezpieczeństwo i higiena pracy (lub bezpieczeństwo i higiena pracy) są tematami w programie Unii Europejskiej. Unia Europejska nie posiada pełnych kompetencji w tym zakresie: ustanawia minimalne standardy w celu zapewnienia praw pracowniczych, a następnie państwa członkowskie muszą przełożyć je na bardziej szczegółowe przepisy krajowe. Od 1997 r. ramy UE w zakresie bezpieczeństwa i zdrowia w pracy są opracowywane przez Radę i Parlament w ramach procedury współdecyzji.

Temat bezpieczeństwa i higieny pracy jest częścią **Karty praw podstawowych Unii Europejskiej, zgodnie z art. 31.**

1. Artykuł 31

Uczciwe i sprawiedliwe warunki pracy

1. 1. *Każdy pracownik ma prawo do warunków pracy, które respektują jego zdrowie, bezpieczeństwo i godność.*

Rysunek 2 Karta praw podstawowych Unii Europejskiej, Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej

Ponadto zdrowie i bezpieczeństwo w pracy zostało włączone do europejskiego filaru praw socjalnych (2017) w rozdziale II.

10

Zdrowie, bezpieczne i dobrze przystosowane środowisko pracy i ochrona danych.

Pracownicy mają prawo do wysokiego poziomu ochrony ich zdrowia i bezpieczeństwa w pracy.

Rysunek 3 Europejski filar praw socjalnych

II. Europejska dyrektywa ramowa w sprawie bezpieczeństwa i zdrowia w pracy, 1989 r.

W 1989 r. UE przyjęła europejską dyrektywę ramową w sprawie bezpieczeństwa i zdrowia w pracy (dyrektywa 89/391/EWG, znana również jako "dyrektywa ramowa w sprawie bezpieczeństwa i zdrowia w pracy"). Stanowiła ona istotny kamień milowy w zakresie poprawy bezpieczeństwa i zdrowia w pracy, wprowadzając środki mające na celu promowanie bezpieczeństwa i zdrowia pracowników poprzez silny nacisk na profilaktykę. Zachęciła ona do opracowania środków zapobiegawczych, informowania, konsultacji, zrównoważonego uczestnictwa i szkoleń zarówno dla pracowników, jak i ich przedstawicieli.

W oparciu o te ramy na przestrzeni lat przyjęto 25 dyrektyw indywidualnych i ponadsektorowych, w tym w następujących obszarach:

- o Wykorzystanie sprzętu roboczego (1989);
- o Narażenie na działanie czynników rakotwórczych (1990 - reforma w trakcie procesu);
- o Ochrona młodych ludzi w pracy (1994).

III. Europejska Agencja Bezpieczeństwa i Zdrowia w Pracy, 1994 r.

Europejska Agencja Bezpieczeństwa i Zdrowia w Pracy (EU-OSHA), utworzona w 1994 r. i mająca siedzibę w Bilbao, ma na celu wspieranie wymiany wiedzy i informacji oraz promowanie kultury zapobiegania zagrożeniom. Agencja opracowała kilka narzędzi elektronicznych służących do szkolenia pracowników i ich przedstawicieli, takich jak interaktywna platforma internetowa do oceny ryzyka on-line, przeznaczona specjalnie dla małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP), czy też narzędzie elektroniczne do obsługi substancji niebezpiecznych. Ponadto jest on również zaangażowany w kampanie uświadamiające i konkretne projekty, takie jak kampania na rzecz bezpieczeństwa i higieny pracy starszych pracowników w 2016 r. W tym celu w ramach tego projektu opracowano szereg narzędzi elektronicznych służących do szkolenia pracowników i ich przedstawicieli, np. interaktywną platformę internetową do oceny ryzyka on-line, zaprojektowaną specjalnie dla małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP), czy też narzędzie elektroniczne do oceny ryzyka związanego z substancjami niebezpiecznymi.

IV. Strategiczne ramy UE na rzecz bezpieczeństwa i higieny pracy na lata 2014-2020

Udostępnienie **strategicznych ram UE w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy na lata 2014-2020** było ważnym krokiem w ewolucji unijnych przepisów dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy. Ramy te mają na celu a) poprawę i uproszczenie istniejących przepisów poprzez zwiększenie zdolności mikroprzedsiębiorstw i małych przedsiębiorstw do wdrażania skutecznych i efektywnych strategii zapobiegania zagrożeniom; b) wzmocnienie zapobiegania chorobom związanym z pracą, w tym nowym zagrożeniom, takim jak nanomateriały, zielone technologie i biotechnologie; c) uwzględnienie starzenia się siły roboczej.

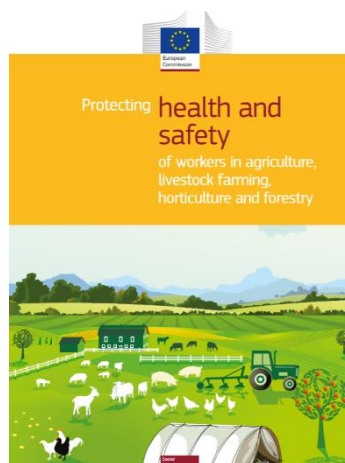
W ramach strategicznych proponuje się osiągnięcie tych celów poprzez szereg działań w ramach siedmiu kluczowych celów strategicznych:

1. Dalsza konsolidacja krajowych strategii w zakresie zdrowia i bezpieczeństwa;
2. Zapewnienie praktycznego wsparcia dla małych przedsiębiorstw i mikroprzedsiębiorstw, aby pomóc im w lepszym przestrzeganiu przepisów dotyczących zdrowia i bezpieczeństwa. Przedsiębiorstwa skorzystałyby z pomocy technicznej i praktycznych narzędzi, takich jak interaktywna ocena ryzyka on-line (OiRA);
3. Lepsze egzekwowanie przepisów przez państwa członkowskie;
4. Uproszczenie istniejącego prawodawstwa w stosownych przypadkach w celu wyeliminowania zbędnych obciążeń administracyjnych;
5. Przeciwdziałanie starzeniu się europejskiej siły roboczej i lepsze zapobieganie chorobom związanym z pracą w celu zwalczania istniejących i nowych zagrożeń;
6. Usprawnienie gromadzenia danych statystycznych w celu uzyskania lepszych dowodów oraz opracowanie narzędzi monitorowania.

1.3 Europejskie inicjatywy na rzecz bezpieczeństwa i higieny pracy w sektorze rolnym

I. Protection of health and safety of workers in agriculture, cattle farming, horticulture and forestry, 2017

W 2017 r. Europejska Agencja Bezpieczeństwa i Zdrowia w Pracy opublikowała niewiążący przewodnik "Ochrona zdrowia i bezpieczeństwa pracowników w rolnictwie, hodowli bydła, ogrodnictwie i leśnictwie". Zawiera on informacje i przykłady dobrych praktyk związanych z wdrażaniem dyrektyw dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy, wraz z innymi niezbędnymi elementami, takimi jak wyjaśnienia i praktyczne przykłady zagrożeń i ryzyka na wszystkich etapach prac w rolnictwie, ogrodnictwie i leśnictwie. Przewodnik ma na celu pomóc wszystkim zainteresowanym stronom, w szczególności rolnikom, organom nadzoru (zwłaszcza w MŚP), pracodawcom, pracownikom i ich przedstawicielom oraz innym podmiotom, we wdrażaniu dyrektyw i właściwym zarządzaniu zapobieganiem zagrożeniom związanym z pracą. Przewodnik zawiera również: streszczenie różnych dyrektyw UE, odniesienia i bibliografię dostawców informacji, glosariusz, listę kluczowych pytań i listę według tematów, tabelę praktycznych przykładów i ogólną tabelę obowiązków zainteresowanych stron.

Rysunek 5 Ochrona zdrowia i bezpieczeństwa pracowników w rolnictwie, hodowli bydła, ogrodnictwie i leśnictwie, 2017 r.

2. Przepisy prawne dotyczące bezpieczeństwa i higieny pracy w rolnictwie w krajach należących do konsorcjum AgriSafetyNet

2.1 Niemcy: Ustawodawstwo w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy w rolnictwie

I. Najważniejsze tendencje dotyczące wypadków przy pracy w rolnictwie w Niemczech

Struktura gospodarstw rolnych w Niemczech jest bardzo zróżnicowana. W zależności od dziedziny działalności, wielkości gospodarstwa i celów przedsiębiorczych, mogą istnieć różne podejścia do bezpieczeństwa i ochrony w gospodarstwach. Wdrażanie środków bezpieczeństwa może być zainicjowane przez:

- Sam rolnik/przedsiębiorca;
- Zaangażowani członkowie rodziny rolnika/ zatrudnieni (z/bez) odpowiedzialni za dalszą siłę roboczą);
- Pracownicy zewnętrzni (z / bez) odpowiedzialni za dalszą siłę roboczą.

Zmiany w produkcji rolnej, strukturze i skali gospodarstwa prowadzą do specyficznych potrzeb pracowników gospodarstw rolnych w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy. Im większa jest liczba pracowników, tym pilniejsze jest opracowanie oficjalnych zasad bezpieczeństwa w gospodarstwie. Ustanowienie oficjalnych zasad bezpieczeństwa nie tylko zwiększa wydajność przepływu pracy, ale również przyczynia się do zapewnienia bezpieczeństwa pracy.

W dzisiejszych czasach kwestie etyczne i ekonomiczne związane z dobrobytem pracowników mają ogromne znaczenie. Zagwarantowanie długotrwałego zdrowia pracowników jest uważane za podstawowy warunek dobrego samopoczucia pracowników i może przyczynić się do poprawy ich doświadczenia zawodowego.

Zgodnie z raportem na temat prewencji opublikowanym przez Sozialversicherung für Landwirtschaft, Forsten und Gartenbau (SVLFG) były w 2018 roku:

- 74,186 zarejestrowanych przypadków
- 125 ofiar

II. Ustawodawstwo w Niemczech w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy w rolnictwie

W XIX wieku w następstwie roszczeń wynikających z ruchu robotniczego w Prusach wprowadzono ustawodawstwo dotyczące technicznej i społecznej ochrony zdrowia i bezpieczeństwa pracy. Ruch robotniczy był oburzony pracą dzieci i przywilejami, jakimi cieszyli się mieszcianie. W 1839 r. król Fryderyk Wilhelm III wydał postępową pruską regulację prawną.

Pruski Regulamin Handlowy, który później stał się podstawą przepisów handlowych Cesarstwa Niemieckiego, zobowiązywał pracodawców do podjęcia działań mających na celu ochronę swoich pracowników. W tym okresie powstało pojęcie "ochrony robotników". Inspektorzy fabryczni odgrywali centralną rolę w realizacji przepisów, zapewniając egzekwowanie w fabrykach zbioru przepisów państwa pruskiego.

W 1884 r. za czasów Bismarcka uchwalono ustawę o ubezpieczeniu od następstw nieszczęśliwych wypadków. Ustawa ta doprowadziła do powstania towarzystw ubezpieczeń od odpowiedzialności cywilnej pracodawców. W 1924 r. w Berlinie powstała klinika chorób zawodowych, a w 1933 r. klinika została przekształcona w instytut uniwersytecki.

W latach dwudziestych XX wieku, w ślad za amerykańskim ruchem "safety first", w Dortmundzie wprowadzono środki zapobiegania wypadkom w różnych zakładach produkcji stali, w tym w Hoesch. Środki organizacyjne, w tym powołanie dwóch inżynierów ds. bezpieczeństwa, oraz działania mające na celu zwiększenie świadomości w zakresie zapobiegania wypadkom poprzez szkolenia, plakaty i znaki miały na celu zmniejszenie liczby wypadków.

Pod koniec XIX wieku stopniowo wprowadzano przepisy prawne mające na celu ochronę pracowników i urzędników przed zagrożeniami związanymi z pracą. Ochrona pracowników" stała się kwestią "bezpieczeństwa pracy".

W 1974 r. weszła w życie ustawa o lekarzach zakładowych, inżynierach bezpieczeństwa i innych specjalistach ds. bezpieczeństwa pracy (Ustawa o bezpieczeństwie pracy).

Obowiązek pracodawcy w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa i ochrony zdrowia w miejscu pracy wynika z rozporządzenia o ubezpieczeniach Rzeszy, a obecnie jest zapisany w Księdze Siódmej Kodeksu Ubezpieczeń Społecznych (SGB VII).

Głównym aktorem w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy w niemieckim rolnictwie jest dziś Sozialversicherung für Landwirtschaft, Forsten und Gartenbau (SVLFG) (tłumaczone bezpośrednio jako Ubezpieczenie społeczne dla rolnictwa, leśnictwa i ogrodnictwa). Landwirtschaftliche Berufsgenossenschaft (LBG) jest oddziałem SVLFG. Jest ona częścią ustawowego ubezpieczenia wypadkowego w Niemczech.

Do 31 grudnia 2012 r. były samodzielne rolnicze stowarzyszenia ubezpieczeniowe od odpowiedzialności cywilnej pracodawców wraz z byłymi rolniczymi kasami chorych, rolniczymi kasami chorych i kasami chorych w zakresie opieki pielęgniarskiej utworzyły Rolniczy Fundusz Ubezpieczeń Społecznych (Landwirtschaftliche Berufsgenossenschaft). Wszyscy oni byli

członkami dawnej parasolowej organizacji rolniczego ubezpieczenia społecznego z siedzibą w Kassel.

SVLFG wspiera swoich ubezpieczonych we wszystkich systemach ubezpieczeń społecznych za pomocą szerokiego zakresu środków zapobiegawczych. Celem SVLFG jest zapewnienie bezpiecznej technologii, bezpieczeństwa pracy i ochrony zdrowia w gospodarstwach rolnych i wyrównanych przedsiębiorstwach wzdłuż łańcucha wartości dodanej. SVLFG oferuje szeroki zakres usług zdrowotnych, jak również usług prewencyjnych. Jej celem jest motywowanie osób ubezpieczonych do prowadzenia prozdrowotnego trybu życia i pomaganie im w zachowaniu zdrowia w pracy.

1.2 Polska: Ustawodawstwo w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy w rolnictwie

I. Główne tendencje dotyczące wypadków w pracy w rolnictwie w Polsce

W Polsce, kraju, w którym sektor rolniczy ma duże znaczenie, jest wiele wypadków związanych z pracą w rolnictwie. Według Biura Prewencji i Rehabilitacji KRUS do najczęściej zgłaszanych wypadków należą upadki osób, wypadki z udziałem maszyn i urządzeń, a także ugryzienia i uderzenia zwierząt. Polscy rolnicy są coraz bardziej świadomi zasad bezpieczeństwa i higieny pracy i starają się je stosować w swoich gospodarstwach. Ta zwiększona dbałość o zdrowie i bezpieczeństwo polskich rolników doprowadziła do zmniejszenia liczby wypadków zgłaszanych przez KRUS (w ciągu ostatnich 5 lat o około 13% mniej). Spadła również liczba wypadków śmiertelnych (w ostatnich latach o 20%).

W pierwszej połowie 2019 r. odnotowano najwięcej wypadków powodujących obrażenia:

- spadek liczby osób - 2.747 rannych;
- pozostałe zdarzenia - 705 osób, które odniosły obrażenia;
- uderzenie, zmiżdżenie, ugryzienie przez zwierzęta - 697 rannych;
- schwytnie i uderzenie przez ruchome części urządzeń maszynowych - 689 rannych.

II. Prawodawstwo w Polsce w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy w rolnictwie

Bezpieczeństwo i higienę pracy reguluje "Ustawa o Kodeksie Pracy" (Kodeks Pracy, art. 237 ust. 5).

Ustawa o ubezpieczeniu społecznym rolników zobowiązuje Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (KRUS) do podejmowania działań mających na celu zapobieganie wypadkom przy pracy i chorobom zawodowym rolników. Działalność profilaktyczna Funduszu polega na badaniu przyczyn i okoliczności wypadków przy pracy oraz dzieleniu się wiedzą o zagrożeniach i zasadach bezpiecznej pracy wśród osób ubezpieczonych.

Państwo polskie z inicjatywy Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi opublikowało w dniu 16 maja 2007 r. rozporządzenie w sprawie ustalenia wysokości jednorazowego odszkodowania z tytułu wypadku przy pracy lub rolniczej choroby zawodowej oraz zasiłku chorobowego.

Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (KRUS) ustanowił "Zasady ochrony zdrowia i życia w gospodarstwie rolnym", a pracownicy KRUS starają się zachęcać rolników do dobrowolnego stosowania tych zasad. "Zasady ochrony zdrowia i życia w gospodarstwie rolnym" zostały zaktualizowane w 2008 roku i dostosowane do norm prawnych UE i dobrych praktyk rolniczych.

Rolnikom stale przypomina się o tych zasadach poprzez szkolenia, kontrole na miejscu, reklamę w mediach i inne działania prewencyjne. Ponadto Fundusz organizuje dobrowolne i bezpłatne szkolenia dla wszystkich rolników, sołtysów, członków stowarzyszeń gospodyń wiejskich, rolników leczonych w Rolniczych Ośrodkach Rehabilitacyjnych, samorządów lokalnych, uczniów gimnazjów i dzieci mieszkających na wsi.

W latach 1993-2015 przeprowadzono ponad 72 000 szkoleń, w których uczestniczyło ponad 2,3 mln osób.

W celu zwiększenia zainteresowania producentów maszyn rolniczych zagadnieniami z zakresu ochrony zdrowia pracujących oraz zachęcenia rolników do zakupu sprzętu, Prezes Funduszu ustanowił Znak Bezpieczeństwa KRUS oraz specjalne wyróżnienie "Zwiększające bezpieczeństwo pracy w gospodarstwie rolnym". Do końca 2015 roku 31 producentów miało prawo postąpić się znakiem KRUS, który został użyty jako oznaczenie 219 produktów. Wyróżnienie "Zwiększające bezpieczeństwo pracy w gospodarstwie rolnym" otrzymało 49 dostawców reprezentujących 60 rodzajów produktów rolnych.

W celu dalszego zapewnienia bezpieczeństwa rolników 4 sierpnia 2017 roku wydano rozporządzenie w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy postępowaniu ze zwierzętami gospodarskimi.

2.3. Rumunia: Ustawodawstwo dotyczące bezpieczeństwa i higieny pracy w rolnictwie

I. Główne tendencje dotyczące wypadków w pracy w rolnictwie w Rumunii

Brak jest danych na temat wypadków przy pracy w rolnictwie, ani na stronie internetowej Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, ani na stronie internetowej Ministerstwa Pracy i Ochrony Socjalnej. Jednak niektóre dane (patrz tabela poniżej) dotyczące wypadków przy pracy we wszystkich dziedzinach działalności gospodarczej są dostarczane przez Inspekcję Pracy, wyspecjalizowany organ centralnej administracji publicznej działający przy Ministerstwie Pracy i Ochrony Socjalnej.

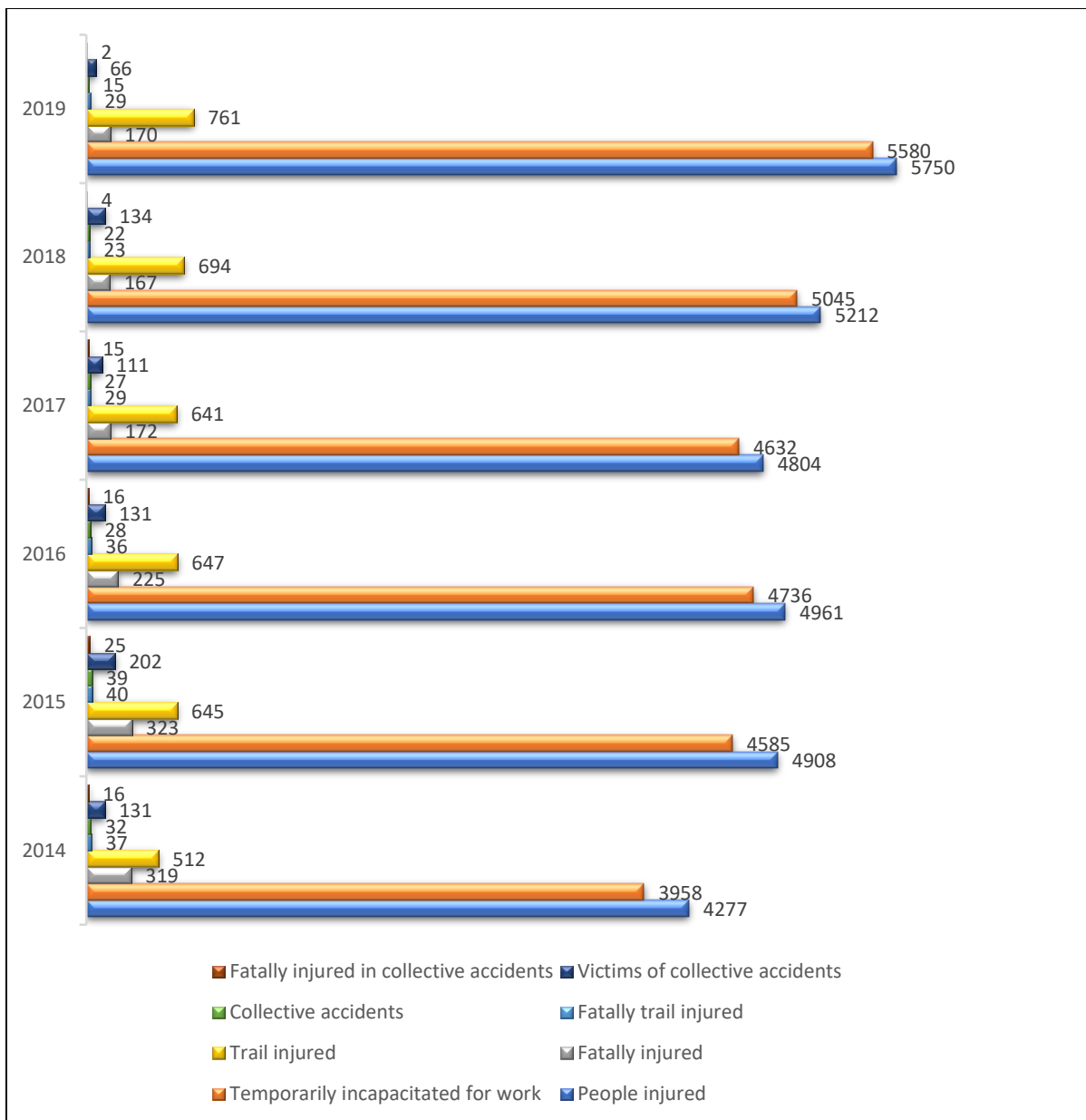
Pozycje	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Osoby ranne	4277	4908	4961	4804	5212	5750
Tymczasowo niezdolny do pracy	3958	4585	4736	4632	5045	5580
Fatalnie ranni	319	323	225	172	167	170
Indeks częstotliwości osób rannych*	0.87%	0.97%	0.99%	0.93%	0.98%	1.68%
Wskaźnik częstotliwości śmiertelnie zranionej osoby*	0.06%	0.06%	0.04%	0/03%	0,03%	0.05%
Szlak rannych	512	645	647	641	694	761

Ślad śmiertelnie ranny	37	40	36	29	23	29
Wypadki zbiorowe	32	39	28	27	22	15
Ofiary wypadków zbiorowych	131	202	131	111	134	66
Śmiertelnie ranni w wypadkach zbiorowych	16	25	16	15	4	2
Wskaźnik grawitacji	-	-	-	38.0%	43.1%	37.69%
Wskaźnik średniego czasu trwania	-	-	-	52.3	52.9	57.38
Tymczasowo niezdolny do pracy, a następnie wznawiający pracę	-	-	-	3662	4226	1735
Czasowa niezdolność do pracy powodująca niezdolność do pracy	-	-	-	60	80	40
Czasowo niezdolny do pracy powodujący śmierć	-	-	-	31	35	7

Wskaźnik częstotliwości to liczba osób dotkniętych chorobą na 1000 pracowników.

Rysunek 6 - Wypadki przy pracy w EU-OSHA w latach 2014-2019
(po <https://www.inspectiamuncii.ro/statistici-accidente-de-munca>)

Niektóre z powyższych pozycji są przedstawione graficznie na poniższym rysunku.

Rysunek 7 - Graficzne przedstawienie zagrożeń zawodowych w Rumunii

II. Prawodawstwo w Rumunii w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy w rolnictwie

Zasady metodologiczne stosowania ustawy nr 319 z 2006 r. (Ustawa o bezpieczeństwie i higienie pracy), zatwierdzonej Decyzją Rządu Republiki Czeskiej nr 1425 z 2006 r., zmienionej i uzupełnionej Decyzją Rządu Republiki Czeskiej nr 955 z 2010 r. oraz Decyzją Rządu Republiki Czeskiej nr 1242 z 2011 r., określają wypadek powodujący czasową niezdolność do pracy, ale nie mówią nic o rolnikach / pracownikach rolnych ani o zagrożeniach zawodowych. Jednak

Kodeks Pracy (nr 53 z 24.01.2011) odnosi się powierzchownie do zagrożeń zawodowych z punktu widzenia przepisów BHP:

"Artykuł. 175. - (1) Pracodawca ma obowiązek zapewnić bezpieczeństwo i zdrowie pracowników we wszystkich aspektach pracy.

Artykuł. 177. - (1) W ramach własnych obowiązków pracodawca podejmuje niezbędne środki w celu ochrony bezpieczeństwa i zdrowia pracowników, w tym w zakresie działań mających na celu zapobieganie zagrożeniom zawodowym, informowania i szkolenia, jak również wprowadzenia w życie organizacji ochrony pracy i niezbędnych do tego środków.

Artykuł. 178. - (1) Pracodawca jest odpowiedzialny za zapewnienie bezpieczeństwa i ochrony zdrowia w miejscu pracy. (2) Przepisy dotyczące bezpieczeństwa i ochrony zdrowia w miejscu pracy są określone w przepisach krajowych. (3) Opracowując środki bezpieczeństwa i higieny pracy, pracodawca zasięga opinii związków zawodowych lub, w razie potrzeby, przedstawicieli pracowników oraz komitetu ds. bezpieczeństwa i higieny pracy.

Artykuł. 181. - 1. Miejsca pracy muszą być zorganizowane w taki sposób, aby zagwarantować bezpieczeństwo i zdrowie pracowników. (2) Pracodawca organizuje stałą kontrolę stanu materiałów, maszyn i substancji używanych w procesie pracy w celu zapewnienia ochrony zdrowia i bezpieczeństwa pracowników.

Artykuł. 182. - (1) W celu zapewnienia bezpieczeństwa i ochrony zdrowia w miejscu pracy, instytucja uprawniona z mocy prawa może nakazać ograniczenie lub zakazanie produkcji, wprowadzania do obrotu, przywozu lub stosowania w jakimkolwiek charakterze substancji i preparatów niebezpiecznych dla pracowników".

2.4 Słowacja: Ustawodawstwo dotyczące bezpieczeństwa i higieny pracy w rolnictwie

I. Główne tendencje dotyczące wypadków w pracy w rolnictwie na Słowacji

Rolnictwo jest jednym z najbardziej niebezpiecznych sektorów pod względem wypadków przy pracy - liczba wypadków bez ofiar śmiertelnych wśród pracowników rolnych jest 1,7 razy większa od średniej, a liczba wypadków ze skutkiem śmiertelnym jest trzykrotnie większa od średniej. Praca rodzinna i praca na własny rachunek są w dużej mierze zdominowane, ponieważ większość prac w gospodarstwie rolnym wykonywana jest przez właściciela gospodarstwa wraz z rodziną.

Ze względu na szeroki zakres działań konserwacyjnych w gospodarstwach rolnych, istnieje kilka różnych zagrożeń, w tym:

- zagrożenia mechaniczne związane z konserwacją maszyn, np. zgniatanie, wiązanie i wtrysk cieczy pod wysokim ciśnieniem;

- zagrożenia elektryczne podczas pracy z uszkodzonym sprzętem lub podczas konserwacji instalacji sprzętu elektrycznego lub naprawy uszkodzonych ogrodzeń elektrycznych;
- zagrożenia termiczne związane z używaniem sprzętu spawalniczego lub grzewczego do konserwacji lub konserwacji sprzętu o gorącej powierzchni lub płynów eksploatacyjnych;
- zagrożenia chemiczne związane z używaniem substancji niebezpiecznych przy konserwacji lub konserwacji sprzętu zawierającego substancje niebezpieczne;
- ryzyko pożaru lub wybuchu podczas konserwacji akcesoriów lub urządzeń zawierających substancje niebezpieczne i wybuchowe, np. zbiorników, cystern i silosów lub zbiorników paliwa;

Zagrożenia biologiczne podczas konserwacji urządzeń skażonych czynnikami biologicznymi, zbiorników na obornik, kanałów i infrastruktury kanalizacyjnej;

zagrożenia ergonomiczne, np. niekorzystne pozycje, źle zaprojektowane narzędzia;

praca w pomieszczeniach zamkniętych.

Prawodawstwo słowackie w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy w rolnictwie

Głównym przepisem dotyczącym bezpieczeństwa pracy jest **ustawa nr 124/2006 Sb. o bezpieczeństwie i higienie pracy. U. o bezpieczeństwie i higienie pracy**. Dodatkowo, zmiany w innych szczególnych aktach prawnych zawierają przepisy dotyczące

- Ministerstwo Pracy, Spraw Społecznych i Rodziny Republiki Słowackiej zgodnie z § 30 par. 1 lit. a) ustawy nr 124/2006 Sb. o bezpieczeństwie i ochronie zdrowia w miejscu pracy oraz o zmianach w przepisach prawnych (zwanej dalej "ustawą"), która dopuszcza dekret 45/2010 Sb:
- U.: Treść i sposób zapoznania się oraz regularność powtórnego zapoznania się muszą być dostosowane do charakteru pracy wykonywanej przez pracownika, jego miejsca pracy i innych okoliczności związanych z wykonywaniem pracy, w szczególności sprzętu roboczego, procedur pracy, nowych lub zmienionych zagrożeń i niebezpieczeństw.
- Pracodawca jest zobowiązany na mocy przepisów wewnętrznych do uregulowania sposobu zaznajomienia się, określenia wymagań dotyczących kompetencji zawodowych własnych pracowników, o których należy informować zgodnie z ust. 1 i 2.
- § 1 ust. 1, przez pracę rolniczą rozumie się czynności mające na celu uprawę i pielęgnację roślin oraz hodowlę zwierząt gospodarskich (zwanych dalej "zwierzętami"), mające na celu ożywienie gospodarcze i czynności z tym związane.
- § 2 Szczegóły dotyczące zapewnienia bezpieczeństwa i ochrony zdrowia podczas prac rolniczych są następujące:
 - używania sprzętu roboczego w uprawie i pielęgnacji roślin, które są wymienione w załączniku nr 1 do dekretu 45/2010 Dz,
 - używania sprzętu roboczego do hodowli zwierząt oraz do wykonywania czynności związanych z hodowlą zwierząt, wymienionych w załączniku nr 2 do dekretu 45/2010 Dz,
 - do wykonywania czynności w hodowli zwierząt, które są wymienione w załączniku nr 3. Dekret 45/2010 Dz.
- Z wyjątkiem tego dekretu, kilka przepisów odnosi się do działań konserwacyjnych w rolnictwie:
- konserwacja i naprawa maszyn, urządzeń i pojazdów - dekret 208/1991 Zb.,

- konserwacja gospodarstw rolnych i budynków - dekret 59/1982 Zb., dekret 147/2013 Zb,
- konserwacja silosów, zbiorników na obornik i silosów na ziarno - dekret 93/1985 Zb,
- konserwacja instalacji elektrycznych - dekret 508/2009 Zb,
- konserwacja instalacji odwadniających i irygacyjnych - dekret 508/2009 Zb., VTZ TZ, dekret 147/2013 Zb,
- utrzymanie dróg utwardzonych i nieutwardzonych - dekret 147/2013 Zb,
- Uprawnienia pracowników do obsługi sprzętu roboczego oraz do wykonywania czynności o podwyższonym ryzyku
- Pracodawca jest zobowiązany, zgodnie z przepisami prawa, do zapewnienia bezpieczeństwa i higieny pracy, zapewnienia swoim pracownikom kompetencji zawodowych w zakresie obsługi określonego sprzętu roboczego oraz wykonywania określonych czynności zawodowych.
- Jednocześnie jednak jest zobowiązany do powierzenia danemu pracownikowi obsługi sprzętu roboczego i wykonywania czynności o podwyższonym ryzyku, zgodnie z przepisami prawa i innymi regulacjami, w celu zapewnienia bezpieczeństwa i higieny pracy.
- § 12 ust. 2 lit. d) ustawy nr 124/2006 Sb. o bezpieczeństwie i higienie pracy, z późniejszymi zmianami, w następujący sposób:

- Pracownik jest zobowiązany do obsługi sprzętu roboczego i wykonywania czynności o podwyższonym ryzyku zgodnie z przepisami prawa i innymi regulacjami w celu zapewnienia bezpieczeństwa i higieny pracy wyłącznie na podstawie licencji, certyfikatu lub dokumentu zgodnie z § 16 ust. 1. 1 lit. b) lub c) i tylko wtedy, gdy jest upoważniony przez pracodawcę do wykonywania tej usługi lub wykonywania tej czynności. § 6 NV SR č. 392/2006 Z.z:

- Jeżeli użytkowanie sprzętu roboczego może zagrażać bezpieczeństwu i zdrowiu pracownika, pracodawca jest zobowiązany do podjęcia odpowiednich działań:
- sprzęt roboczy był używany przez upoważnionego przez niego pracownika,
- opiekę nad sprzętem roboczym, prace konserwacyjne, naprawy i prace rekonstrukcyjne wykonywała osoba upoważniona.

Kompetencje zawodowe operatorów maszyn

Kształcenie i szkolenie personelu jest prowadzone przez organizację zajmującą się kształceniem i szkoleniem zgodnie z Dekretem nr. 356/2007 Dz.U., zgodnie z załącznikiem nr 10 Specjalne wymagania dotyczące treści działań edukacyjnych.

Grupa 09 Bezpieczeństwo i ochrona zdrowia przy pracy z maszynami i urządzeniami rolniczymi.

Podgrupa 09.1 Kształcenie i szkolenie pracowników w zakresie obsługi wybranych maszyn i urządzeń rolniczych z naciskiem na bezpieczeństwo i higienę pracy przez co najmniej 16 godzin składa się głównie z:

I. Wymagania ogólne zgodnie z załącznikiem nr 1 dotyczące eksploatacji wybranych maszyn i urządzeń zawierających:

- Ustawa nr 311/2001 Sb. kodeksu pracy z późniejszymi zmianami,
- Ustawa nr 124/2006 Sb. o bezpieczeństwie i ochronie zdrowia w pracy oraz o zmianie niektórych ustaw,
- Ustawa nr 125/2006 Zb. w sprawie inspekcji pracy i zmian do ustawy nr 82/2005 Zb. w sprawie nielegalnego zatrudnienia i zmian do niektórych ustaw,
- Ustawa nr 355/2007 Sb. o ochronie, promocji i rozwoju zdrowia publicznego oraz o zmianie niektórych ustaw.

II. Specjalne wymagania, na których się koncentruje:

- zagadnieniach bezpieczeństwa i higieny pracy niezbędnych do eksploatacji wybranych maszyn i urządzeń rolniczych regulowanych przepisami prawa i innymi regulacjami w celu zapewnienia bezpieczeństwa i higieny pracy oraz ogólnych zasadach bezpiecznej pracy z maszynami i urządzeniami rolniczymi,
- obsługa, eksploatacja i konserwacja wybranych maszyn i urządzeń rolniczych,
- kontrola, inspekcje i badania wybranych maszyn i urządzeń rolniczych.

Szczególny nacisk kładzie się na edukację:

- o samobieźnych nóżach tnących,
- o kombajny zbożowe,
- o specjalne maszyny do zbioru plonów rolnych.

2.5 Hiszpania: Ustawodawstwo w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy w rolnictwie

I. Główne tendencje dotyczące wypadków w pracy w rolnictwie w Hiszpanii

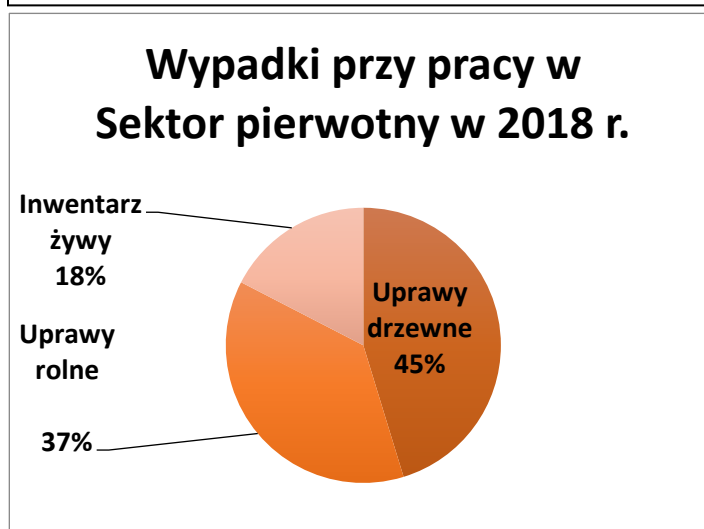
Według Europejskiej Agencji Bezpieczeństwa i Zdrowia w Pracy rolnictwo jest najniebezpieczniejszym sektorem ze względu na występowanie wypadków przy pracy. Średni wskaźnik wypadków przy pracy bez ofiar śmiertelnych wśród pracowników rolnych jest 1,7 razy wyższy, a wskaźnik śmiertelnych wypadków przy pracy 3 razy wyższy. Większość wypadków przy pracy, w których uczestniczą maszyny rolnicze, jest wynikiem błędu ludzkiego. Do potencjalnie niebezpiecznych maszyn mogą należeć ciągniki, kombajny, kosiarki, kruszarki, szczotkarki lub prasy.

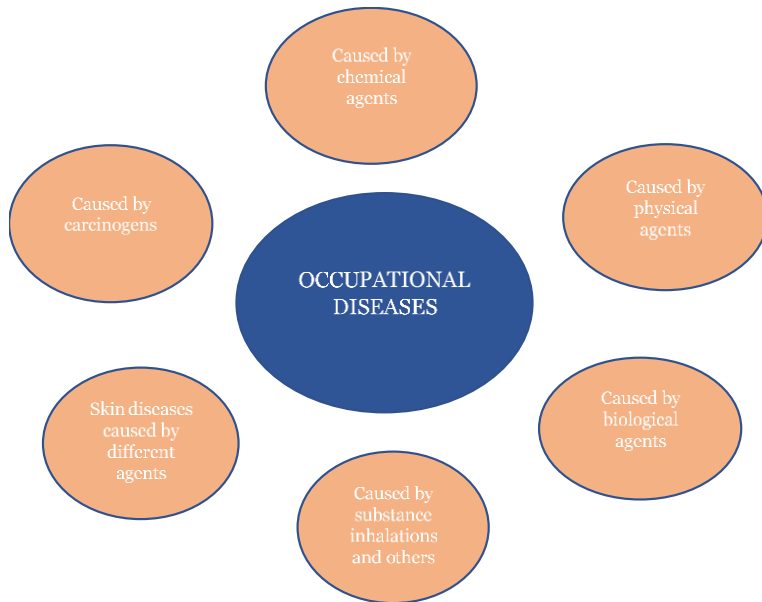
Zagrożenia wynikające z użytkowania maszyn

Ryzyka	Maszyny
Zgniecenie na skutek wywrócenia się ciągnika lub narzędzia	Abrazja
Cięcie	Uwięzienie przez elementy maszyn
Przebieg / samobieg	Upadek

Większość wypadków śmiertelnych jest wynikiem przewrócenia się ciągnika. W Hiszpanii odnotowuje się średnio 70 wypadków rocznie związanych z wywróceniem się maszyn rolniczych.

Rysunek 8 - Wypadki przy pracy w sektorze podstawowym, w 2018 r., Hiszpania

75,05%.

Oprócz wypadków, kluczowe znaczenie ma również uwzględnienie chorób zawodowych związanych z miejscem pracy. W 2017 r. zarejestrowano łącznie 21.049 chorób zawodowych, z czego 627 należało do sektora podstawowego (rolnictwo, leśnictwo i rybołówstwo).

Pomimo tego, co a priori można interpretować jako niski szyfr, ewolucja ostatnich lat pokazuje, że poziom chorób w sektorze pierwotnym rośnie, z 46,33% przypadków w 2012 r. do 81,11% w 2017 r. (dane uzyskane z próby 100 000 pracowników). Jest to wzrost o

Ustawodawstwo w Hiszpanii w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy w rolnictwie

Szczególne artykuły ustawy 31/1995 mają zastosowanie do sektora rolnego, a mianowicie:

Artykuł 2, który określa cel ustawy. Ustawa ma na celu promowanie bezpieczeństwa i zdrowia pracowników poprzez stosowanie różnych środków i realizację działań niezbędnych do zapobiegania zagrożeniom, które mogą być związane z pracą. Prawo przewiduje, że takie działania powinny być prowadzone przez administrację publiczną, jak również przez pracodawców i pracowników.

Rozdział III ustawy odnosi się do praw i obowiązków zainteresowanych stron.

Artykuł 14 ustanawia prawo do ochrony przed zagrożeniami zawodowymi.

"Pracownicy mają prawo do skutecznej ochrony w zakresie bezpieczeństwa i zdrowia w miejscu pracy". W tym sensie, "Pracodawca musi zagwarantować bezpieczeństwo i zdrowie pracowników we wszystkich aspektach związanych z pracą". W tym celu pracodawca zintegruje plan zapobiegania ryzyku, który musi zawierać system oceny ryzyka, jak również działania informacyjne, konsultacyjne, uczestnictwa i szkoleniowe z udziałem pracowników. Plan zapobiegania zagrożeniom musi również obejmować

określony z góry zestaw działań w nagłych wypadkach oraz w przypadku poważnego i bezpośredniego zagrożenia, jak również okresowe badania lekarskie. Niniejszy plan zapobiegania ryzyku musi być dostępny dla wszystkich pracowników przedsiębiorstwa. Aby zwiększyć skuteczność zapobiegania ryzyku i zapewnić bezpieczne wykonywanie pracy, pracodawca musi zagwarantować, że pracownicy zostaną przeszkoleni zgodnie ze swoim stanowiskiem, z uwzględnieniem związanych z nim potencjalnych zagrożeń. Treść szkoleń musi być aktualizowana w przypadku tworzenia nowych stanowisk pracy i przyjmowania nowych urządzeń technologicznych.

REGULACJA BEZPIECZEŃSTWA MASZYN

Jeśli chodzi o bezpieczne użytkowanie maszyn w miejscu pracy, należy wspomnieć o R.D. 1495/1986 z 26 maja, który ustanawia zasady bezpieczeństwa dla maszyn. Rozporządzenie to określa niezbędne wymogi "w celu uzyskania wystarczającego poziomu bezpieczeństwa [...] w celu ochrony ludzi i mienia przed zagrożeniami wynikającymi z instalacji, obsługi, konserwacji i naprawy maszyn". Tekst zawiera również wykaz konkretnych maszyn stosowanych w sektorze rolnictwa.

Maszyny rolnicze

Przechodzący ciągnik i maszyna mechaniczna, pługi, kultywatory i brony, kultywator wirnikowy i frezarka, siewnik, rozsiewacz nawozów, sproszkowany i rozpylony, kosiarka wirnikowa, zbieracz bel, kombajn zbożowy, kosiarka wiążąca i kosiarka do trawników.

2.7 Czechy Ustawodawstwo w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy w rolnictwie

I. Główne tendencje dotyczące wypadków przy pracy w rolnictwie w Republice Czeskiej

Ustawa 31/1995 stanowi podstawę prawną ochrony pracowników w zakresie zdrowia i bezpieczeństwa w miejscu pracy. W ustawie tej nie wspomina się konkretnie o rolnikach/pracownikach rolnych, ale nadal tworzy się podstawy dla każdego sektora, ustanawiając jako główny cel "gwarancje i obowiązki w celu zapewnienia zdrowia i bezpieczeństwa pracowników przed potencjalnymi zagrożeniami związanymi z warunkami pracy". Szczególne artykuły ustawy 31/1995 mają zastosowanie do sektora rolnego, a mianowicie Artykuł 2, który określa cel ustawy. Ustawa ma na celu promowanie bezpieczeństwa i zdrowia pracowników poprzez stosowanie różnych środków i realizację działań niezbędnych do zapobiegania zagrożeniom, które mogą być związane z pracą. Prawo przewiduje, że takie działania powinny być prowadzone przez administrację publiczną, jak również przez pracodawców i pracowników.

Rozdział III ustawy odnosi się do praw i obowiązków zainteresowanych stron.

Artykuł 14 ustanawia prawo do ochrony przed zagrożeniami zawodowymi.

"Pracownicy mają prawo do skutecznej ochrony w zakresie bezpieczeństwa i zdrowia w miejscu pracy". W tym sensie, "Pracodawca musi zagwarantować bezpieczeństwo i zdrowie pracowników we wszystkich aspektach związanych z pracą". W tym celu pracodawca zintegruje plan zapobiegania ryzyku, który musi zawierać system oceny ryzyka, jak również działania informacyjne, konsultacyjne, uczestnictwa i szkoleniowe z udziałem pracowników. Plan zapobiegania zagrożeniom musi również obejmować określony z góry zestaw działań w nagłych wypadkach oraz w przypadku poważnego i bezpośredniego zagrożenia, jak również okresowe badania lekarskie. Niniejszy plan zapobiegania ryzyku musi być dostępny dla wszystkich pracowników przedsiębiorstwa. Aby zwiększyć skuteczność zapobiegania ryzyku i zapewnić bezpieczne wykonywanie pracy, pracodawca musi zagwarantować, że pracownicy zostaną przeszkoleni zgodnie ze swoim stanowiskiem, z uwzględnieniem związanych z nim potencjalnych zagrożeń. Treść szkoleń musi być aktualizowana w przypadku tworzenia nowych stanowisk pracy i przyjmowania nowych urządzeń technologicznych.

Zasady zapobiegania, których należy przestrzegać, obejmują m.in. unikanie ryzyka, ocenę istniejących zagrożeń oraz przyjęcie postępu technicznego, który może pomóc w tej kwestii. Zapobieganie ryzyku obejmuje również udzielanie pracownikom odpowiednich wytycznych, aby mogli wykonywać swoją pracę bez ryzyka.

Obowiązkiem pracodawcy jest opracowanie środków związanych z udzieleniem pierwszej pomocy, pożarem i ewakuacją personelu w przypadku zagrożenia. W przypadku poważnego lub bezpośredniego zagrożenia pracodawca ma obowiązek niezwłocznie poinformować o tym pracowników, a ci muszą natychmiast przerwać ich działalność.

Wszyscy pracownicy muszą korzystać z tego samego poziomu ochrony, profilaktyki i szkoleń w zakresie zdrowia i bezpieczeństwa, niezależnie od czasu trwania ich umowy. Dotyczy to również rolnictwa - sektora, w którym zatrudnionych jest wielu pracowników sezonowych.

Pracownicy muszą przyczyniać się do bezpiecznego wykonywania swoich zadań, postępując zgodnie z podanymi instrukcjami w zakresie zapobiegania ryzyku i ochrony.

I. Główne tendencje dotyczące wypadków przy pracy w rolnictwie w Republice Czeskiej

Republika Czeska ma 10,4 mln mieszkańców i powierzchnię ponad 7,887 mln ha, z czego 2,630 mln ha zajmują lasy, a 4,281 mln ha użytki rolne. Udział powierzchni użytków rolnych zaoranych (73,4%) jest jednym z najwyższych w Europie.

Istnieją różne rodzaje pracowników w produkcji rolnej: pracownicy upraw, pracownicy produkcji zwierzęcej, pracownicy z maszynami i mechaniką oraz pracownicy produkcji i mechanizacji roślin i zwierząt gospodarskich.

Główne czynniki ryzyka dla pracowników rolnych to: ryzyko fizyczne (takie jak hałas, wibracje), obciążenie fizyczne (całkowite obciążenie fizyczne, lokalne obciążenie mięśni, pozycja pracy i ręczne przenoszenie ciężarów), ryzyko mechaniczne (maszyny używane w rolnictwie), czynniki chemiczne (praca z produktami chemicznymi do ochrony gleby lub roślin), czynniki biologiczne (takie jak wirusy, bakterie, infekcje grzybicze od zwierząt, pył zwierzęcy), czynniki psychologiczne i niekorzystne warunki mikroklimatyczne (takie jak ekstremalne zimno, ciepło i wilgotność). Te czynniki ryzyka związane z warunkami pracy mogą powodować zarówno wypadki przy pracy, jak i szkody dla zdrowia w miejscu pracy.

Główne zagrożenia, na jakie narażeni są rolnicy, obejmują zazwyczaj stosowanie technologii rolniczych i maszyn transportowych w produkcji roślinnej, ekstremalne warunki pogodowe lub zarządzanie inwentarzem żywym.

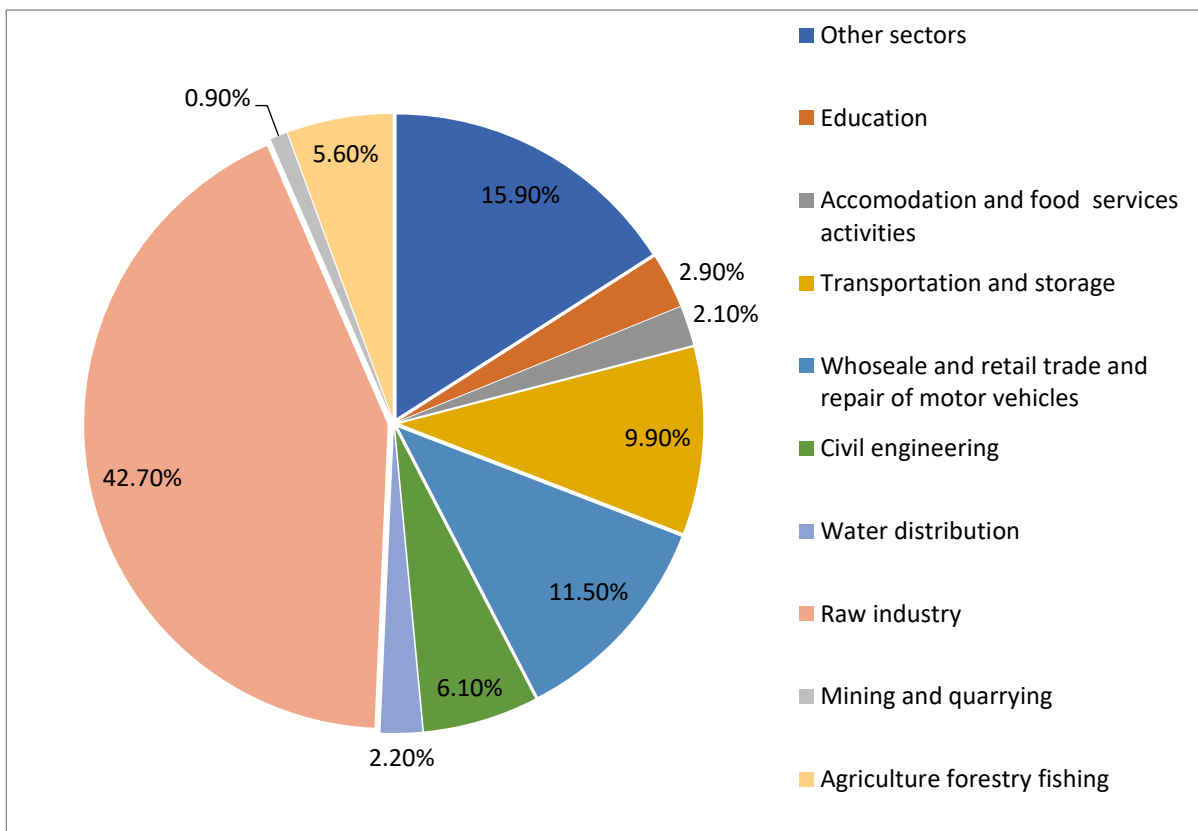
Przykłady zagrożeń związanych z wykorzystaniem technologii rolniczych i maszyn transportowych obejmują:

- wypadki drogowe, przewrócenie się, ryzyko związane z pracami konserwacyjnymi i naprawami maszyn, choroby skóry związane ze stosowaniem produktów chemicznych, takich jak detergenty do dezynfekcji i czyszczenia, oraz ryzyko związane z pracami sezonowymi (zwiększona liczba godzin pracy, zwiększona aktywność fizyczna i psychiczna).
- Przykłady zagrożeń związanych z zarządzaniem inwentarzem żywym obejmują
- atak zwierząt, ryzyko związane z technologią wykorzystywaną w pracy z żywym inwentarzem (różne rodzaje urządzeń elektrycznych i mechanicznych, w tym pojemniki na materiały sypkie, ciężarówki do odkurzania kału)
- ryzyko pracy z mechanizacją (produkcja zwierzęca): ciągniki, samochody ciężarowe wyposażone w rolki, ładowarki mechaniczne).

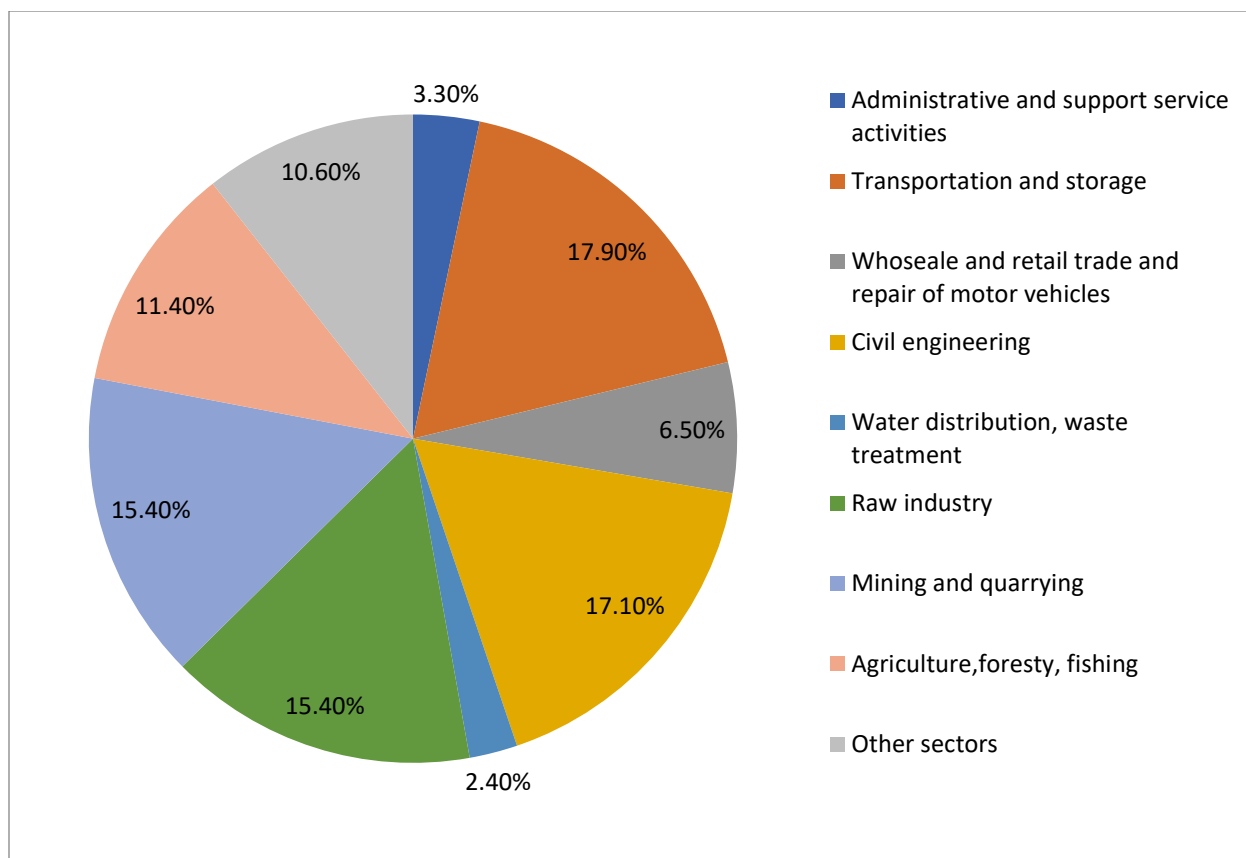
Przykłady zagrożeń związanych z pracą z mechaniką:

ryzyko zawodowe podczas transportu i transportu materiałów oraz produkcji rolnej, Ryzyko prac konserwacyjnych i naprawczych maszyn, Ryzyko zawodowe w warsztatach i pracach terenowych, Ryzyko zawodowe związane z pracą z maszynami wyposażonymi w warsztaty naprawcze, Ryzyko zawodowe związane z pracą przenośną *electrical equipment, Risk of working with oil products.*

Mówiąc o wypadkach przy pracy w Republice Czeskiej, rolnictwo należy do sektorów o najwyższym wskaźniku wypadków związanych z niebezpiecznym środowiskiem pracy. W ostatnich latach doszło do kilku śmiertelnych i poważnych wypadków przy pracy związanych z hodowlą zwierząt, w szczególności bydła. W związku z tym działania kontrolne Inspekcji Pracy koncentrowały się na ocenie ryzyka w hodowli zwierząt oraz na procedurze związanej z hodowlą zwierząt, z naciskiem na bezpieczne przemieszczanie zwierząt z obory na wypas oraz na postępowanie ze zwierzętami. Wypadki zdarzają się w większości przypadków z powodu niskiego poziomu doświadczenia personelu w zakresie zachowania zwierząt, ale także z powodu niedoszacowania ryzyka przy wykonywaniu rutynowych czynności przez bardziej doświadczony personel.

Rysunek 11 Udział wypadków przy pracy z powodu niezdolności do pracy i braku doświadczenia zawodowego w podziale na sektory w Republice Czeskiej, 2018 r.

Wykres 12 Liczba ofiar śmiertelnych według sektorów w Republice Czeskiej, 2018 r.

I. Prawodawstwo w Republice Czeskiej dotyczące bezpieczeństwa i higieny pracy w rolnictwie

Podstawowe przepisy dotyczące bezpieczeństwa i higieny pracy są określone w ustawie nr 262/2006 Sb. kodeksu pracy. Ustawa ta, między innymi, wyraźnie wspomina o bezpieczeństwie i higienie pracy i do niej się odnosi: (1) zapobiegania i oceny zagrożeń dla zdrowia i bezpieczeństwa pracowników, (2) informowania pracowników w celu zmniejszenia ryzyka dla życia w miejscu pracy, (3) i podejmowania środków ochrony pracowników - szkolenia, wyposażenie ochronne, odzież robocza, obuwie robocze, środki czystości itp.

Przegląd innych przepisów dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy w rolnictwie

- **Rozporządzenie nr 523/2002** w sprawie zmiany rozporządzenia rządu nr 178/2001 określającego warunki ochrony zdrowia pracowników w miejscu pracy;

- **Rozporządzenie nr 378/2001 Dz. U.**, które określa szczegółowe wymagania dotyczące bezpiecznej eksploatacji i użytkowania maszyn, wyposażenia technicznego, urządzeń i narzędzi;

- **Rozporządzenie rządowe nr 27/2002 Dz. U.**, które określa metody organizacji pracy i procedury pracy, do których przestrzegania pracodawca jest zobowiązany przy pracy przy hodowli zwierząt.

- **Dekret z mocą ustawy nr 168/2002 Sb.**, ustanawiający metody organizacji pracy i procedury pracy, które pracodawca ma obowiązek przestrzegać podczas pracy ze środkami transportu.